



Goedewaagen's eerste drankcontainer-huisjes uit de jaren 30

De KLM-huisjes zijn als collector's item uitgegroeid tot een wereldbegrip. Het cadeau van een klein miniatuurhuisje, gevuld met jenever, als dankbetuiging aan trouwe klanten is inmiddels één van de meest voorbeeldige loyalty-programma's van het Nederlandse bedrijfsleven geworden. De miniaturen worden zo geestdriftig verzameld dat buiten een eigen website, er nu maar liefst twee boeken op stapel staan. De KLM zelf laat een publicatie verzorgen, maar het meest interessant is het documentatieproject van 'liefhebber' Mark Zegeling die de editie van KLM-huisjes in zeer professionele vorm gaat koppelen aan 500 jaar Nederlandse architectuurgeschiedenis. Zeker na KLM-huisje 5 zijn immers de miniatuurtjes ook alle gebaseerd op een reproductie van een monumentaal gebouw.

Het enorme marktsucces van de KLM-editie heeft alleen het zicht op de werkelijke geschiedenis van de ontwikkeling van miniatuurhuisjes als drankcontainers in Nederland in de verdrinking gebracht. In het nu al sinds 1995 lopende proces over de beeldrechten op de productie van de KLM-huisjes tussen enerzijds Bols, de opdrachtgever van de miniaturen, en anderzijds de directie van Royal Goedewaagen-Gouda BV, de producent van de huisjes tot en met nummer 75, heeft Bols steeds naar voren gebracht dat het idee voor het eerste, in 1952 uitgebrachte huisje, afkomstig is van haar dochteronderneming Rynbende-Henkes. En dat klopt domweg niet. Wat is het werkelijke verhaal?

Toen Rynbende als huisje 1 een verkleinde versie bij de Plateelbakkerij Zuid-Holland liet maken van het door haar eind jaren 40 bij dezelfde fabriek al als asbakhuisje uitgebrachte fantasiemodel met ronde metseltogen, had Goedewaagen in de jaren 30 al een reeks historische miniaturen als drankcontainer gemaakt. Door toedoen van miniatuurenverzamelaar Simon Hemmes is de collectie van het Keramisch Museum Goedewaagen recentelijk verrijkt met voorbeelden van juist die vroege edities. Het meest spectaculair en bijzonder mooi gedetailleerd is het 30 centimeter hoge gietmodel M174 met een trapgevel, een koperen aftapkraantje en onderin een ruimte voor een réchaud waarmee de op de bovenverdieping opgeslagen punch verwarmd kan worden. De directie van Goedewaagen liet per onmiddellijk bij de gemeentelijke ontvanger van Gouda dit model als een eigen vinding beschrijven. Datzelfde jaar kwam in september ook een 18 centimeter hoog en iets slanker model 369 uit dat in Delfts Blauw en polychroom vervaardigd werd. Deze drankcontainer is in het Delfts Blauw nog steeds in productie.

Maar helemaal overeenkomstig de normen die de rechtbank in Den Haag kwalificeerde als een beeldrecht van de Bols-KLM-huisjes zijn de Goedewaagen modellen M1387 en 1388 van circa 10 centimeter hoog die eind 1939, nota bene 13 jaar voor het eerste KLM-huisje, uitkwamen. Het zijn gedetailleerde grachtenpandjes, in het blauw en poly, met ook de ronde schoorsteen voor het afsluitende kurkje. Simon Hemmes schonk het museum in Nieuw Buinen de blauwe en polychrome versie van huisje M1388. Model 1387 staat overigens nog steeds op een internationale zoeklijst.

De aardewerffabriek Goedewaagen die inmiddels al meer dan 400 miniaturen uitbracht, beschouwt zich mede op rond van deze bijzondere vondsten dan ook als de ware 'inventor'. Aan de hand van de vroege Goedewaagen-modellen kan ook iets anders geconstateerd worden: al vanaf het vroegste begin waren de Goedewaagen-modellen zeer goed gedetailleerde schaalmodellen. Iets dat van de bijna naïef gemodelleerde eerste KLM-huisjes niet gezegd kan worden. Het verdere verhaal is bekend. Na het faillissement van de PZH nam Goedewaagen de order in 1965 over, totdat Bols om een kostprijs verschil van Hfl. 1.20 per huisje in 1995 de order naar Azië verplaatste. Zo vergaat het Hollandse kwaliteit.....

Foto's: M174, M1388 en KLM-huisje 1

Keramisch Museum Goedewaagen, semi-permanente presentatie
Glaslaan 29, 9521 GG Nieuw Buinen
Tel. 05996016090, open ma-vrij 10-16 uur en za-zo 13-17 uur
www.keramischmuseumgoedewaagen.nl
mail@keramischmuseumgoedewaagen.nl